

TOIMENPIDEALOITE 88/2003 vp

Adoptiovanhempien perhevapaiden pituus

Eduskunnalle

Ehdotamme adoptiolasten vanhempien perhevapaiden pidentämistä biologisten vanhempien perhevapaiden pituisiksi. Tällä hetkellä adoptioperheet ovat vanhempain- ja hoitovapaan suhteen eriarvoisessa asemassa biologisiin vanhempiin verrattuna, vaikka adoptiolapsi tarvitsee erityisesti tukea ja aikaa luodakseen hyvän kiintymyssuhteen vanhempiinsa.

Adoptiolapsella on useita riskitekijöitä. Ruotsissa tehdyissä tutkimuksissa on todettu, että ulkomailta adoptoitu lapsi kärsii muita useammin mielenterveyshäiriöistä ja hänellä on moninkertainen riski itsetuhoiseen käyttäytymiseen sekä ennenaikaiseen kuolemaan. Suomessa on samankaltaisia tutkimustietoja sijoitetuista lapsista.

Adoptiolapsi on aina kokenut menetyksiä, ensin biologisesta äidistään tai perheestään ja mahdollisesti vielä lastenkotinsa hoitajista tai sijaisperheestään. Useimmat adoptiolapset ovat eläneet yhdessä tai useammassa lastenkodissa, mikä takia he tarvitsevat aikaa erityisesti perhe-elämän opetteluun. Lapsen tasapainoisen kehityksen kannalta on tärkeää saada kiinnittyä uuteen perheeseen, ennen kuin lapsen elämään tulee jälleen uusia hoitajia. Ensimmäisen kotonaolovuoden tärkein tehtävä kehityksen kannalta on kiintymyssuhteen muodostaminen. Vasta tämän jälkeen lapsella on resursseja alkaa luoda suhteita muihin ihmisiin ja samalla luottaa perheen pysyvyyteen.

Adoptoidun lapsen iästä riippumatta ainakin toisen vanhemman päivittäinen ja ympärivuorokautinen läsnäolo on suotavaa adoption ensimmäisen vuoden aikana. Turvallisen kiintymys-

suhteen luomista voi vaikeuttaa lapsen joutuminen päivähoitoon tai kouluun liian varhain, mahdollisesti vieraskielisenä ja uuteen kulttuuriin sopeutumattomana. Päivähoitopaikkaa tulee yleensä hakea neljä kuukautta ennen hoidon aloitusta eli usein lapsen oltua kotona vasta kolme kuukautta, koska adoptiovanhempien vanhempainrahakausi kestää yleensä noin seitsemän kuukautta. Tuossa vaiheessa kiintymysprosessi on vasta aluillaan ja vanhempien on aika vaikea arvioida lapsensa valmiutta päivähoitoon. Kolme vuotta täyttäneen adoptiolapsen vanhemmalla ei ole lain suoma mahdollisuutta jäädä kotiin hoitamaan lastaan hoitovapaan turvin.

Vanhempainrahakauden pidennys biologisten vanhempien tasolle

Nykyisin vanhempainrahaa maksetaan ottovanhemmalle jokaiselta arkipäivältä siihen saakka, kunnes lapsen syntymäpäivää seuraavasta arkipäivästä on kulunut 234 arkipäivää. Tätä maksimiaikaa ei kuitenkaan käytännössä voi hyödyntää, koska Suomessa syntynyt lapsi muuttaa adoptioperheeseen yleensä vasta biologisen äidin kahdeksan viikon harkinta-ajan jälkeen. Myös kansainvälisessä adoptiossa nuorimmat lapset ovat jo muutaman kuukauden ikäisiä hoitoonoton yhteydessä. Ottovanhempien vanhempainrahakausi kestää näin ollen 180 arkipäivää eli noin seitsemän kalenterikuukautta, joka on vanhempainrahakauden vähimmäismaksuaika.

Olisi tärkeää, että adoptiovanhempien vanhempainrahakausi laajennettaisiin biologisten

vanhempien äitiys- ja vanhempainrahakauden (yhteensä 263 arkipäivää) pituiseksi. Ruotsissa on jo pitkään ollut voimassa tämäntyyppinen lainsäädäntö. Oikeus vanhempainrahaan alkaisi lapsen saapuessa perheeseen tai vaihtoehtoisesti jo lähdetessä noutamaan lasta. Vanhemmilta menee lapsen syntymämaasta riippuen kahdesta kuuteen viikkoa lapsen hakemiseen kotiin.

Hoitovapaamahdollisuus myös yli 3-vuotiaiden adoptiolasten vanhemmille

Työsopimuslain (55/2001) mukaan hoitovapaa on mahdollista alle 3-vuotiaiden lasten vanhemmille. Adoptiovanhemmilla ei ole mahdollisuutta jatkaa perhevapaata vanhempainrahakauden päätyttyä, mikäli lapsi on täyttänyt kolme vuotta. Hoitovapaamahdollisuutta noin seitsemän kalenterikuukautta kestävä vanhempien rahakauden päätyttyä ei ole esimerkiksi perheellä, johon lapsi on adoptoitu 2,5-vuotiaana.

Ei-vastasyntyneenä adoptoidulla lapsella saatava olla raskaita kokemuksia. Lapsen elämänvaiheet huomioiden olisi tärkeää, että adoptiovanhemmilla olisi mahdollisuus hoitovapaaseen siihen asti, kun lapsi on ollut perheessä kolme vuotta tai kun tämän oppivelvollisuus alkaa. Näin lapsi saisi rauhassa kiintyä ottovanhempiinsa.

Vanhempainrahan ikärajaehdon korottaminen 15 ikävuoteen

Olisi myös tärkeää, että vanhempainrahan saamisen ehtona oleva adoptiolasten seitsemän vuoden ikäraja nostettaisiin viiteentoista. Seitsemän vuotta täyttäneen lapsen vanhempi joutuu tällä hetkellä käytännön syistä pitämään palkatonta vapaata adoption alussa. Alkuvaiheessa vanhemmilla on paljon hoidettavia asioita sosiaalityöntekijän

seurantakäynneistä adoptiovahvistukseen ja kansalaisuusilmoitukseen. Lapselle tehdään myös erilaisia terveystutkimuksia. Ulkomailta adoptoitu seitsemän vuotta täyttänyt lapsi tai nuori ei voi aloittaa koulunkäyntiään välittömästi. Hänelle kartoitetaan sopivaa luokka-astetta turhien luokanvaihtojen välttämiseksi. Uuden kielen opettelu asettaa myös omat rajoituksensa.

Palkattoman vapaan pitäminen on vanhemmille merkittävä taloudellinen rasite. Tämä koskee erityisesti yksin adoptiota hakevia, joita on vanhempien adoptiolasten kohdalla suhteessa enemmän. On tärkeää, että myös yli seitsemänvuotiaana adoptoitavan lapsen vanhemmille taataan vanhempainrahakausi.

Viime vuonna Suomeen tulleista 246 lapsesta 12 oli täyttänyt seitsemän vuotta. Vanhempainrahakauden laajentaminen koskemaan myös alle 15-vuotiaiden adoptiolasten vanhempia ei näin ollen koske kovin suurta ryhmää. Heidän kohdallaan tämä muutos olisi sitäkin tarpeellisempi, koska tällaisten lasten vanhemmat tippuvat tyystin perhevapaajärjestelmän ulkopuolelle.

Edellä luetelluilla kolmella muutosehdotuksella parannettaisiin lasten ja vanhempien mahdollisuutta kiintyä toisiinsa adoptiosuhteen tärkeinä ensimmäisinä kuukausina. Adoptio- ja biologisten vanhempien asemaa yhdenmukaistamalla perheitä kannustettaisiin tarjoamaan koti rakastavia vanhempia tarvitseville lapsille.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin adoptio- ja hoitovapaan pidentämiseksi biologisten vanhempien vanhempain- ja hoitovapaan pituiseksi.

Helsingissä 20 päivänä marraskuuta 2003

Päivi Räsänen /kd
Kari Kärkkäinen /kd
Raija Vahasalo /kok
Kirsi Ojansuu /vihr

Petri Salo /kok
Janina Andersson /vihr
Sari Essayah /kd
Tuija Nurmi /kok

TPA 88/2003 vp — Päivi Räsänen /kd ym.

Marjukka Karttunen /kok
Pentti Tiusanen /vas
Sari Sarkomaa /kok
Kimmo Kiljunen /sd
Tapani Mäkinen /kok
Rosa Meriläinen /vihr

Anne Holmlund /kok
Toimi Kankaanniemi /kd
Antti Kaikkonen /kesk
Bjarne Kallis /kd
Pertti Hemmilä /kok